

Πώς εμφανίζονται τα φύλα στο διδακτικό υλικό (ανάλυση περιεχομένου)

(από το φυλλάδιο «βοηθητικό εκπαιδευτικό υλικό για τα σχολικά εγχειρίδια του δημοτικού», **Δήμητρα Κογκίδου**, Ιωάννινα 2007)

Κατηγορίες ανάλυσης: Γλωσσικός σεξισμός – Επαγγέλματα – Δραστηριότητες – Διάσημα πρόσωπα – Πρωταγωνιστικοί ρόλοι – Στερεοτυπικά χαρακτηριστικά/συμπεριφορές των φύλων – Φωνή και στα δύο φύλα – Η εικόνα της οικογένειας

Γλωσσικός σεξισμός

Η γλώσσα είναι πολυδιάστατο φαινόμενο. Σε προσωπικό επίπεδο έχει άμεση σχέση με τη σκέψη μας και σε κοινωνικό επίπεδο με τις κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που καθορίζουν τη ζωή μας. Κατά συνέπεια, δεν είναι μόνο μέσο επικοινωνίας αλλά και φορέας ιδεολογίας. Μεγάλο μέρος της γλώσσας, στο δημόσιο και ιδιωτικό χώρο, είναι σεξιστική. Αυτή η χρήση της γλώσσας αντανακλά, νομιμοποιεί, προωθεί και διαιωνίζει τις άνισες σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στα φύλα. Δίνει το προβάδισμα στο αρσενικό έναντι του θηλυκού και εμπεριέχει το μήνυμα της ανισότητας των φύλων με πολλούς τρόπους. Το παρατηρούμε στη γραμματική, τη σύνταξη, τη σημασιολογία.

Υπο-κατηγορίες ανάλυσης του σεξισμού στη γλώσσα

1. Χρήση του αρσενικού γένους για να δηλώσει και τα δύο γένη (όταν οι γυναίκες είναι αόρατες)
2. Προσωποποίηση των επαγγελμάτων (όταν τα επαγγέλματα έχουν φύλο)
3. Χρήση των λέξεων «άνθρωπος» και «παιδί»
4. Πρόταξη του αρσενικού στα ζεύγη ανδρικών – γυναικείων ονομάτων (όταν οι άντρες προηγούνται)
5. Ονομαστικές αναφορές (όταν οι γυναίκες δεν έχουν όνομα: είναι σύζυγοι, μητέρες, γιαγιάδες...)
6. Χρήση των υποκοριστικών (κυρίως σε κορίτσια και γυναίκες)
7. Χρήση των αντωνυμιών και των επιθέτων («ο φημισμένος επιστήμονας» vs «η όμορφη γυναίκα»)
8. Σημασιολογικά στερεότυπα (λέξεις που παραπέμπουν σε στερεότυπους ρόλους και σχέσεις των φύλων)

Φωνή και στα δύο φύλα στη χρήση της γλώσσας – Κατευθυντήριες οδηγίες

Το θέμα της χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας δεν τίθεται με όρους πολιτικής ορθότητας. Κάθε φορά που αμφισβητούμε όρους και εκφράσεις που εμπεριέχουν διακρίσεις δίνουμε ταυτόχρονα και μία μάχη για όσα αναπαριστά και αναπαράγει η γλώσσα στο επίπεδο των κοινωνικών σχέσεων. Δηλαδή δεν έχουμε να κάνουμε μόνο με ζητήματα γλώσσας αλλά και με τη σύνδεσή τους με την δράση.

Η χρήση μη σεξιστικής γλώσσας δεν είναι από μόνη της ανατρεπτική, δεν αλλάζει τις κοινωνικές συνθήκες από μόνη της, παρά μόνον αν ασκηθεί μια συνολικότερη ανατρεπτική πρακτική σε όλα τα επίπεδα.

Η χρήση γλώσσας που να αντανακλά την αναγνώριση της ισότητας ανδρών και γυναικών είναι πιο σημαντική στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η εξοικείωση στη χρήση μη σεξιστικού λόγου είναι δύσκολο εγχείρημα και συναντά μεγάλη αντίσταση. Η αλλαγή θα προκύψει σταδιακά και θα πρέπει να αρχίσει με όρους που χρησιμοποιούνται συχνά και είναι περισσότερο αποδεκτοί.

- Μη κάνεις χρήση του αρσενικού γένους για να δηλωθούν άτομα και των δύο φύλων
- Μη χρησιμοποιείς επαγγελματικούς όρους μόνο με θηλυκές ή αρσενικές καταλήξεις
- Μη χρησιμοποιείς λέξεις/εκφράσεις που υποτιμούν ή εξευτελίζουν τις γυναίκες και τους άνδρες και αναπαράγουν στερεότυπες αντιλήψεις για τους ρόλους των φύλων
- Μη χρησιμοποιείς με ασύμμετρο τρόπο τίτλους, προσφωνήσεις και χαιρετισμούς ανδρών / γυναικών
- Πρόσεξε τη χρήση λέξεων και φράσεων που εμπεριέχουν τη λέξη «άνδρας» (π.χ. επανδρώνω, ανδρεία...)
- Πρόσεξε τη χρήση της λέξης «άνθρωπος»
- Φρόντισε οι άνδρες και οι γυναίκες να παρουσιάζονται σε ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών καταστάσεων και ρόλων και δώσε βαρύτητα σε νέους ανδρικούς και γυναικείους επαγγελματικούς ρόλους
- Αξιοποίησε για αυτομόρφωση / υλικό την εξαιρετική ιστοσελίδα www.isotita-epeaek.gr